ת"ר א) לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד' דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר אינו צריך טט בכתפי שתים א) פת באפריקי שתים ת"ר יכול יכתבם על ד' עורות ויניחם בד' בתים בד' עורות ת"ל 1ולזכרון בין עיניך זכרון אחד אמרתי לך ולא ב' וג' זכרונות הא בכיצד ב) כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד ג) גואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים יצא וצריך שיהא ריוח ביניהן דברי רבי וחכ"א אינו צריך ד) ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת ואחת ה) גואם אין חריצן ניכר פסולות תנו רבנן אכיצד כותבן תפלה של יד כותבה על עור אחד ואם כתבה בארבע עורות והניחה בבית אחד יצא וצריך לדבק שנאמר 1והיה לך לאות על ידך כשם שאות אחת מבחוץ כך אות אחת מבפנים דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך א"ר יוסי ומודה לי ר' יהודה ברבי שאם אין לו תפילין של יד ויש לו דשתי תפילין של ראש שטולה עור על אחת מהן ומניחה מודה היינו פלוגתייהו אמר רבא מדבריו של ר' יוסי חזר בו ר' יהודה איני והא שלח רב חנניה משמיה דר' יוחנן התפלה של יד עושין אותה של ראש ושל ראש אין עושין אותה של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמור' לקדושה קלה ל"ק והא בעתיקתא הא בחדתתא ולמ"ד הזמנה ומילתא היא דאתני עלייהו מעיקרא ת"ר ו) זכיצד סדרן קדש לי והי' כי יביאך מימין שמע והי' אם שמוע משמאל והתניא איפכא אמר אביי ל"ק כאן מימינו של קורא כאן מימינו של מניח והקורא קורא כסדרן: אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותיה פסולות אמר אביי לא אמרן

אלא

לטטפת לטטפת ז] לטוטפת הרי כאן ד'. מכאן ח] שכותב ד' פרשיות בד' בתים: טט בכתפי שתים. באותו מקום קורין לשתים טט: על ד' עורות. ט] ד' חתיכות קלף ויניחם בד' בתים של ד' חתיכות קלף: בד' בתים בעור אחד. שמפשיטין עגל קטן י] [ולוקחים חתיכת עור] ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין יא] [ד']יב) אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונוטלין את הדפוס ונעשים בתים מאליהן: ואם כתבן בעור אחד. שעשה עור אחד וכתבו בו ד' פרשיות והניחן בד' בתים של עור אחד כמה שפירשנו: וצריך שיהא ריוח. בין הפרשיות כשיכתבם (א) יג] שלאחר שכתבן בעור אחד יחתוך מלמעלה העור כמין ד' אצבעות (ה) ויניחן בד' בתים יד) ויהיה מדובק למטה עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחד: ביניהם. בתוך הד' בתים של עור האחד: שנותן חוט או משיחה בין. כל בית ובית: ואם אין חריצן. החריץ שבין כל בית ובית טו] אם אינו ניכר מבחוץ פסולה כגון אם עשה מחילות הבתים מבפנים ואין חריץ ניכר מבחוץ: כותבה על עור אחד. כל הארבע פרשיות: בד' עורות. בד' אגרות: וצריך לדבק. את הד' אגרות ביחד בתפירה או בדבק שקורין גלו"ד: אות. סימן: והיה לך לאות. אפי' לך לא יהא אלא אות אחת דכי הוו בפנים ד' אגרות שאינם דבוקות ונתונות בבית אחד לאחרים שאין רואין אלא חילון טז] חשוב) אות אחת אבל לך המשמש בהן וניכר (ב) ממשן של ד' אגרות כל אחת לבדה הוו ב' אותות: אינו צריך. לדבק: יהודה ברבי. יהודה המכס: ויש לו ב' (ג) יז)(זוגות) תפילין של ראש. העשויין בד' בתים: שטולה עור על אחת מהן. על הד' בתים מכסה עור אחד ונראין כבית אחד: ומניחה. בידו אע"פ שאין מדובקות בפנים: מתוך דבריו של רבי יוסי. נשמע שחזר בו רבי יהודה ואין צריך לדבק (ד): תפילין של ראש חמורה קדושתה שרובו של שדי יח)נעשה (בקשר) בשל ראש שי"ן דל"ת אבל בשל זרוע אין יט] אלא יו"ד שיש שם רצועה קטנה כשיעור רחב אצבע ובסוף) ראשה מעט כמין יו"ד ועוד כתיב וראו כל עמי וגו' כ) ותניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש כא] (לקמן לה:): עתיקתא. שכבר נקשרו בראש אסור להורידן ולעשות של יד: ולמאן דאמר. בסנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:): הזמנה מילתא היא. ומשזימנה לצורך הראש אין רשאי לשנותה לשל יד כב]: כגון דאתני עליה מעיקרא. כג)לשל יד אי צריך להם: כיצד סדרן. סדר הנחתן: כאן מימין של קורא כאן מימינו של מניח. כשהקורא עומד כנגד מניח הוי ימינו של זה לשמאלו של זה: והקורא קורא כסדרן. כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם ומאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר דהשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו כד] לשמאלו ונמצא קוראן כסדרן והא דתנא איפכא דמשמע קדש והיה כי יביאך משמאל אמניח קאמר דהוא ימין של קורא: החליף. כה] כדמפרש:

גוייתא

לטטפת לטטפת לטוטפת. בשמע והיה אם שמוע כתיב לטטפת בוהיה כי יביאך כתיב ולטוטפת בספרים מדויקים אבל בין פ"א לתי"ו לא כתיב וי"ו ותימה היכי משמע תרי ואי הוה אמרינן גורעין ומוסיפין ודורשין ניחא אבל לא אשכחן אלא בתחלת תיבה ובסוף תיבה בפ' שני דזבחים (דף כה. וע"ש) גבי ולקח מדם הפר דדרשינן דם מהפר יקבלנו וכן ונתתם את נחלתו לשארו דדרשינן בפרק י"נ (ב"ב דף קיא:) ונתתם נחלת שארו לו ומפרש ר"ת דוי"ו קמא דולטוטפת מוקמינן בסוף כאילו כתיב לטוטפות כדאשכחן בפ' הזהב (ב"מ דף נד:) א) שקליה לוי"ו דויסף ה"ל חמישיתו והשתא מוקמינן ליה באמצע תיבה והוה ליה חמישיותו ומוקמינן ליה במקום יו"ד באמצע תיבה וק' לפי' דפריך בתר הכי א"ה גבי הקדש נמי דכתב ויסף חמישית כו' ומשני דכי שקלת לוי"ו דויסף ה"ל חמישיתו והשתא לוקמיה באמצע תיבה דליהוי חמישיות הילכך נראה דבשום פעם לא מוקמינן ליה אלא בסוף תיבה ככל הני שהבאתי ט). מ"ר:

לטוטפת. נראה י) דלשון טוטפת הוא הראש אבל המצח כמו טוטפת וקרביטים דפרק במה אשה (שבת ד' נז.) דהיינו כלילא שמקפת כל המצח א"נ נקראו טוטפות על שם שהם בראש בין העינים לשון הבטה כמו (מגילה דף יד:) ספיל ואזיל בר אוזא ועינוהי מטייפין וכן לין לשון הבטה על שם שהוא למעלה מבין שתי ריסי עיניו ותפילין נראה לשון ויכוח כמו (סנהדרין דף מד.) ויפלל שעשה פלילות עם קונו על שם שהם עדות והוכחה שהשם נקרא עליו ויראים ממנו יא] כגון דאמרינן לקמן (דף לה:) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וגו' אלו תפילין שבראש. מ"ר:

טט בכתפי שתים. להאי תנא לא אמרינן דליבעי י"ב בתים יב] דמסתבר ליה שכתוב הכל יג) בפסוק אחד דלא אשכחן בתורה שלא הוזכרו תפילין אלא בד' פרשיות יש גורסין טוט ומפרשין כי האי דאמרינן במו"ק (דף טז.) טוט אסר טוט שרי גבי שמתא היינו שני ת"ח אוסרין וב' אחרים יכולין להתיר ואין נראה דתרי לאו ב"ד נינהו אלא בתקיעת שופר איירי כדאמר התם בארבעה מאה שיפורי שמתיה ברק למרוז אפיק שיפורא ושמתיה. יד) מ"ר: ושוין שנותן חוט או משיחה בין כל אחת. היינו דוקא בכתובות בעור אחד אבל בד' עורות לא ויש נוהגין אפי' בד' עורות. מ"ר: והקורא קורא בסדרן. פירש בקונטרס כסדר שהן כתובין בתורה מוקדם מוקדם מאוחר מאוחר הילכך הא דקתני לעיל קדש והיה כי יביאך מימין מימינו של קורא קאמר והשתא כשהוא קורא כדרכו מימינו לשמאלו נמצא קורא קורא כסידרן וקשה לר"ת דאמאי פלגינהו שקורא טו) שתיהן הראשונות מימין וכל האחרונות משמאל היה לו לומר ראשונה מימין וכל אחרות משמאל או איפכא דג' ראשונות מימין ורביעית משמאל כמו גבי נר מערבי דפרק שתי הלחם (לקמן דף לח:) דיליף דנרות של מנורה מזרח ומערב מונחים מדכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' ולא אמרינן חלי הנרות לפני ה' וחלי האחר לאו לפני ה' כא] ומפרש ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא ומשמאל של קורא הוי שמע מבחוץ ואחריה והיה אם שמוע מבפנים וניחא השתא מה שחלקו וכן פירש רבינו חננאל טז) בסנהדרין (דף פט.) כל בית החילון שאינו רואה את האויר פסול יז) כגון קדש ושמע וכן רב האי גאון והיה מניח סימן הויות להדדי פי' והיה כי יביאך והיה אם שמוע פנימיות זו אצל זו וכן בתשובת הגאונים שכתב ה"ר יוסף טוב עלם והאי דקאמר הקורא קורא כסדרן לאו כמו שפירש בקונטרס כסדר שכתובות בתורה אלא מפרש ר"ת דהוא סיום הברייתא דכילד סדרן וקאמר שקורא כסדר שמונחין בתפילין מימינו לשמאלו דהיינו קדש והיה כי יביאך והיה אם שמוע שמע ואפילו לא יהא מן ברייתא אין קשה כלום ובמכילתא משמע כפירוש הקונטרס בפרשת והיה כי יביאך דקתני התם בד' מקומות מזכיר פרשת תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מצות תפילין ארבע פרשיות כו' והדר קתני כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסידרן יגנזו משמע כסדר שנאמן בגירסא ויש לדחות דבכתיבת הסופר קאמר אבל אין קובעין בתפילין כסדר זה ואין נראה כלל (ה) ובשימושא רבא יח) תיקון התפילין משמע כפירוש הקונטרס וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מימין בביתא קמא ופרשתא דבסמוך ליה יט) בביתא תניינא והיה כי יביאך ופרשתא דשמע בתליתאה ופרשה דוהיה אם שמוע ברביעית. מ"ר:

תימורא

עין משפט נר מצוה

קכו א מיי' פ"ג מהל' תפילין הל"א [ופ"ב ה"ו] סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן לב סעיף ג [וסעיף לא חו]:
ב [טוש"ע או"ח סימן לב סעיף מו]:
ג [מיי' פ"ג מהלכות תפילין הלכה יא טוש"ע או"ח סימן לב סעיף מז]:
קכח ד ה ו מיי' פ"ג מהל' תפילין הל' י"ו סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן מב סעי' א:
קכט ז מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע או"ח סי' לד סעי' א:

שיטה מקובצת

א] פת באפריקי שתים וב' פת (פי' דחד לטטפת לגופא ונשאר שנים לדרשה עיין תוס' סנהדרין דף ד') דהוו להו באפריקי ד' וטט באפריקי לאו כלום הוא ועי"ל כל מקום שפירש לנו הכתוב במקום אחד בנין ונישנית פעמים או שלש אין לנו להרבות בהכי המנין ככל דבר שנאמרה ונישנית לא נישנית אלא מפני דבר שנתחדש בה: ב] כותבן על ד' עורות ומניחן בד' בתים בעור אחד וכן הלכה: ג] ואם כתבן בעור אחד והניחן בד' בתים. כגון שחלק למטה ומחוברים קצת למעלה והניח מה שנחלק מלמטה בד' בתים: ד] ושוין כו' יש מפרשים על הקלף אחר שנכרך כל פרשה ופרשה לבדה כורך עליה חוט או משיחה ויש מפרשים אחר שנתפרו שמעביר חוט של התפירה בין כל בית ובית: ה] ואם אין חריצן כו' פרש"י כגון אם עשה מחיצת הבתים מבפנים כו' וקשה להבין איך אפשר שנעשו מבפנים המחיצות ואין החריץ ניכר מבחוץ אם לא העביר עור עליהם: ו] כיצד סדרן. סדר רש"י פסול לר"ת וסדר ר"ת פסול לרש"י ויש מניחין שני זוגות כדי לצאת ידי שניהם ויש אומרים לפיכך טוב לברך על של יד ולהניח של ראש בלא ברכה וטעם לדבר דמסתמא בשל יד לא פליגי ורבינו ברוך אמר דכי היכא דפליגי בשל ראש פליגי נמי בשל יד ואע"ג דבכתיבה לא פליגי אפ"ה נראה דלר"ת כותב בתחלה קדש ואח"כ והיה כי יביאך ומניח מקום חלק לכתוב והיה אם שמוע כדי לכתוב תחילה שמע בסדר הכתוב בתורה ואח"כ חוזר וכותב והיה אם שמוע במקום חלק שהניח ונהגו העולם כדברי רש"י: ז] לטוטפת. הלתא קיאי כתיבי תרין בק"ש וחד בוהיה כי יביאך תרי חסרים וחד מלא לטטפת לטטפת ולטוטפות הרי תרי. גליון ואיתו כן בכל הספרים אלא גורעין ויו של דולטוטפת א): ח] מכאן שכותבין: ט] ד' עורות על: י] כמין ארבע: יא] כשיכתבם ויהיה של עור אחד כדי שתהא פרשה אחת בבית אחת כשיניחם בתוך [הד' בתים] והד"א והשאר נמחק: יב] בית ובית. ניכר ותיבות אם אינו נמחק: יג] חיצון. הרי אות ותיבת חשוב נמחק: יד] זרוע אין שם אלא יו"ד כו' אצבע. וכפוף ראשה מעט: טו] שבראש הס"ד ומה"ד חדתא שלא נקשרו עדיין בראש מותרים לעשות של יד הס"ד ומה"ד עתיקתא: טז] לשל יד. אשכחה לה כגון דאתני עליה מעיקרא. לשם של יד. דאי איצטריך להם הס"ד והד"א: יז] לשמאלו.

מסורת הש"ס

א) סנהדרין ד: זבחים לז:, ב) ברכות כד: מגילה כד: סנהדרין מח:, ג) [ויקרא כרסי"ז], ד) ג"ר רש"א, ה) פרשיות ל"ק, ו) ל"ל יהא מדובק למטה בעור אחד כדי שתהא כל פרשה בבית אחד כפני עצמה בתוך הד' בתים של עור האחד. ל"ק.

תורה אור השלם

1. וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְיָ בְּפִיךָ כִּי בְּיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ יְיָ מִמִּצְרָיִם: שמות יג ט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וצריך וכו' כשיכתבם בעור אחד שלאחר שכתבן יחתוך מלמעלה העור כמין ד' פרשיות ומניחן בד' בתים: (ב) ד"ה והיה לך וכו' וניכר ממשמש של ד' אגרות: (ג) ד"ה ויש לו ב' תפילין וכו' תיבת זוגות נמחק: (ד) ד"ה מתוך וכו' לדבק הס"ד ואח"כ מ"ה מקדושה חמורה תפילין של ראש: (ה) תוס' ד"ה והקורא וכו' ואין נראה כלל דבשימושא:

לעזי רש"י

גלו"ד. דבק חזק.

מוסף רש"י

לטטפת לטטפת לטוטפת הרי כאן ד'. בפרשת שמע והיה כי יביאך כתיב לטטפת חסר וי"ו אבל בפרשת והיה אם שמוע כתיב לטוטפות מלא הרי כאן ד' בתים לתפילין של ראש אבל של יד אינה אלא אחת. טט בכתפי שתים. שם מקום שאומר טט ואפריקי נמי מקום שקורין לשתים פת (סנהדרין ד:). ולמ"ד. במסכת סנהדרין בפרק נגמר הדין (דף מז:).

נמצא: יח] כדפרישית הס"ד: יט] סמנו. כמו דאמרינן: כ] כיון דמסתבר ליה כו' דלא אשכחן בתורה שהוזכרו תפילין: כא] ומפרש ר"ת דרך סדר הנחה קדש יביאך שמע והי"ש כשבא להתחיל לקרות מימין מוצא קדש יביאך וכל הסדר מימין וכשהוא מתחיל משמאל מוצא שמע תחילה ואח"כ שמוע וכל הסדר יביאך קדש והקורא קורא כסדרן האמור בברייתא ראשונה ולפי שחירץ התלמוד כאן מימינו של מניח ולא פירש איזו נעמיד בקורא ואיזו נעמיד במניח לפיכך פי' הקורא קורא בסדר של ברייתא ראשונה. תו"ח:

א) עי' תוס' כאן ד"ה לטטפת.